

Кравченко М. О.
д-р екон.наук, професор
Прудкий В.В.
магістрант
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»,
м. Київ, Україна

СТАЛИЙ РОЗВИТОК ЯК СТАНДАРТ МАЙБУТНЬОЇ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

В умовах стрімкого зростання чисельності населення, розгортання глобалізаційних процесів, інтернаціоналізації економік, інноваційного розвитку виробництва перед людство стикається з дедалі більшим числом викликів, які умовно можна поділити на три групи: екологічні, економічні, соціальні. До найзагрозливіших викликів можна віднести: забруднення світового океану, збільшення викидів вуглецю в атмосферу, безробіття, соціальна нерівність, зростання державного боргу, інфляція тощо. Між цими трьома групами чинників існує сформований взаємозв'язок. При покращенні економічної складової, зростає соціальна складова, однак погіршується екологічна. І навпаки, при погіршенні економічної складової, погіршується соціальна складова, однак покращується екологічна. Як наслідок, менш розвинені аграрні країни мають кращі показники збереження навколишнього середовища, натомість розвинені країни мають високі показники ВВП, доходу на душу населення, соціального забезпечення, медицини, але гірші показники збереження навколишнього середовища тощо. Країні, не залежно від рівня розвитку, дуже важко забезпечити баланс між цими трьома групами чинників. Для усунення подібних дисбалансів була розроблена концепція сталого розвитку. Вперше визначення концепції було надане на Конференції Організації об'єднаних націй з навколишнього середовища і розвитку у 1992 році. Відповідно до нього, сталий розвиток – це такий розвиток суспільства, який задовольняє потреби сучасності, не ставлячи при цьому під загрозу здатність наступних поколінь задовольняти свої власні потреби. Серед прикладів практичного впровадження концепції ООН наводить такі [1]:

- будь-яке будівництво (наприклад, доріг, будівель) має супроводжуватися відповідним збільшенням кількості зелених насаджень для того, щоб не погіршувати стан довкілля;
- зростання виробництва сільськогосподарської продукції не повинно супроводжуватися виснаженням чи іншим погіршенням якості ґрунту;
- видобування корисних копалин (наприклад металевих руд, вугілля) має супроводжуватися створенням виробництв, що не залежать від цього видобутку для того, щоб після вичерпання майбутні покоління не мали економічних проблем;
- але й не призводити до погіршення стану її здоров'я та здоров'я її нащадків у майбутньому;
- у більш приватному сенсі – заробітна плата повинна компенсувати витрати на відновлення здоров'я, погіршене через виконувану роботу.

Основою сталого розвитку є економічні та екологічні інтереси суспільства. Порушення рівноваги між ними впливає на погіршення якості життя (рис. 1) [2].

Рис. 1. Модель концепції сталого розвитку [2]

Сталий розвиток передбачає вирівнювання рівня якості життя населення різних країн та його подальше зростання. Бідним країнам треба наздоганяти багатих. Але поліпшення якості життя повинно спиратися на нові досягнення науки. Сучасні умови вимагають від всіх скорочувати

споживання ресурсів, переходити на інші види матеріалів та джерел енергії, впроваджувати прогресивні ресурсозберігаючі безвідходні технології, зменшуючи навантаження на довкілля та здоров'я людини [2].

Концепція сталого розвитку базується на комбінації трьох основних принципів [3]:

1. Забезпечення збалансованості економіки та екології, що означає досягнення такої міри розвитку, коли люди в процесі економічної діяльності перестають руйнувати середовище проживання.
2. Забезпечення збалансованості економічної та соціальної сфер, що означає максимальне використання в інтересах населення тих ресурсів, які дає економічний розвиток.
3. Вирішення завдань, пов'язаних з розвитком, не тільки в інтересах нині живучих, а й усіх майбутніх поколінь, що мають рівні права на ресурси.

Підходи до збалансування економічних, соціальних і природних факторів при переході до сталого розвитку лежать на шляху до соціальної справедливості, стійкої економіки та екологічної стійкості. Соціальна справедливість неминуче повинна ґрунтуватися на економічній стійкості та соціальній рівності, а для цього необхідне забезпечення й екологічної стійкості, що означає збереження природного капіталу. Екологічна стійкість включає в себе підтримання біологічного різноманіття, здоров'я людини, якості повітря, води і ґрунту на рівні, достатньому для життя і добробуту людей, тварин і рослин на всі часи [4].

В цілому перехід до сталого розвитку як в глобальному, так і в регіональному та локальному аспектах потребує скоординованих зусиль всього світового співтовариства в чотирьох напрямках:

1. Збереження наявних здорових, відновлення деградованих і часткове відновлення знищених екосистем.
2. Екологізація виробництва, тобто перехід до використання екологічно безпечних технологій, забезпечення істотного зниження обсягу використовуваних ресурсів та забруднюючих викидів в розрахунку на одиницю виготовленої продукції.
3. Нормалізація демографічного процесу через планування сім'ї; при цьому не порушуються основні гуманітарні імперативи, такі, наприклад, як право на гідне людське життя.
4. Раціоналізація споживання, поступове скорочення надлишкового споживання, припинення виробництва продуктів, які зобов'язані своєю появою, нав'язаними ринком потребам людини, які не тільки не сприяють її розвитку, але і призводять до духовної і фізичної деградації.

Отже концепція сталого розвитку відбиває розуміння тісного взаємозв'язку екологічних, економічних та соціальних проблем людства і того факту, що вони можуть бути вирішені лише комплексно, за умови тісної співпраці й координації зусиль усіх країн світу.

Завданням суспільства полягає як в скороченні споживання ресурсів, так і принциповій зміні структури споживання. Для досягнення концепції сталого розвитку мають бути реалізовані такі норми:

- соціальні – децентралізація влади, вирішення конфліктів між урядом і громадянами без насильства, вищі цінності – справедливість і правосуддя, матеріальний достаток і соціальний захист, об'єктивне відображення реальної ситуації в світі засобами масової інформації;
- екологічні – планомірне зростання чисельності населення, захист екосистем та забезпечення різноманітності видів, екологічно чисті продукти харчування, гармонічне співіснування природи і людей;
- економічні – заохоченням інтелектуальної та інноваційної активності, соціальні та технічні нововведення, творча самореалізація людини, гідна оплата праці.

Незважаючи на значну увагу до концепції сталого розвитку, вона залишається такою, повноцінну всебічну імплементацію якої складно забезпечити через відсутність конкретних вказівок та інструментів реалізації. Саме розвитку таких інструментів наразі повинна бути приділена увага вчених та практиків.

Література:

1. Що таке сталий розвиток? Представництво Організації Об'єднаних Націй в Україні. URL: <http://www.un.org.ua/en/45-temp/1484-2012-06-11-14-41-36> (дата звернення: 02.04.2020).
2. Сталий розвиток. Центр екологічного маркування та сертифікації. URL: <https://www.ecolabel.org.ua/stalij-rozvitok> (дата звернення: 03.04.2020).
3. Радишевська З. М. Поняття та структура принципу сталого розвитку. PolUkr: польсько-український портал. URL: <http://www.polukr.net/uk/blog/2016/06/ponjatja-ta-struktura-principu-rozvitku> (дата звернення: 03.04.2020).
4. Олефіренко О. В. Екологічний менеджмент як основа сталого розвитку. Ефективність державного управління. 2013. Вип. 36. С. 82-89.